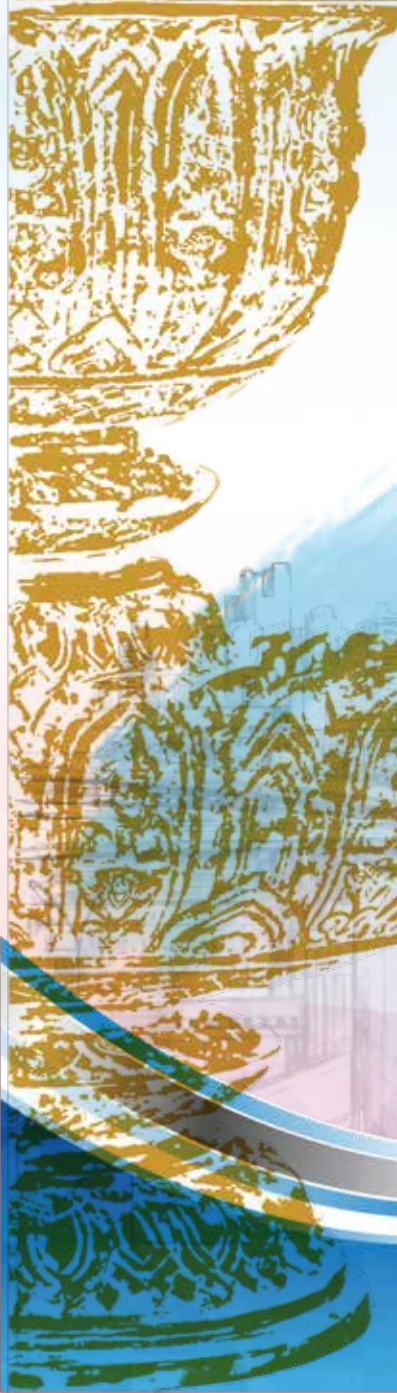

การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

(พ.ศ. 2475–ปัจจุบัน)

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เป็นการปรับปรุงเพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ซึ่งมีความแตกต่างและทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขไว้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 มีการแก้ไขเพิ่มเติม รวม 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช 2482 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2482 โดยมีประเด็นสำคัญแก้ไขชื่อ ประเทศสยามเป็นคำว่า “ประเทศไทย”

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช 2483 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2983 โดยมีประเด็นสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติม คือ การขยายระยะเวลาที่ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย สมาชิก 2 ประเภท จากเวลา 10 ปี เป็น 20 ปี เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้เหลือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งประเภทเดียว

ครั้งที่ 3 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2485 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2485 โดยมีประเด็นสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติม คือ การขยายระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกไปอีกคราวละไม่เกิน 2 ปี ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งนี้คือ เกิดเหตุการณ์สงครามโลก ครั้งที่ 2 ขึ้น และเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ไม่สามารถจัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นได้ การขยายระยะเวลาดังกล่าวมีขึ้นรวม 2 ครั้ง ในปี 2485 และปี 2487

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 มีการแก้ไขเพิ่มเติม รวม 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2490 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2490 แก้ไขวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน โดยใช้วิธีรวมเขตจังหวัดและกำหนดจำนวนราษฎร 200,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทน 1 คน

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2491 แก้ไขเรื่องกำหนดเวลาในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร และวิธีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ซึ่งกำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 180 วัน

ครั้งที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2491 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2491 แก้ไขเรื่องการให้ออกสิทธิคุ้มครองแก่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มีการแก้ไขเพิ่มเติม 1 ครั้ง คือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2518 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2518 แก้ไขเกี่ยวกับเรื่องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาแทนประธานองคมนตรี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

ระหว่างการใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมา มีความพยายามเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญถึง 7 ครั้ง รวมร่างที่เสนอแก้ไข 10 ฉบับ แต่มี 2 ครั้งที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ดังนี้

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2528 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2528 แก้ไขวิธีการเลือกตั้งจากการเลือกตั้งแบบรวมเขต มาเป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเปลี่ยนแปลงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นคณะ เป็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายบุคคล

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2532 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2532 แก้ไขให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ให้ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา และนำข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

ระหว่างการใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรวม 6 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2535 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2535 แก้ไขให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธาณวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2535 แก้ไขให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร สามารถพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สองได้เช่นเดียวกับสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

ครั้งที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2535 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2535 แก้ไขโดยตัดบทบัญญัติที่ให้วุฒิสภาขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงและบทบัญญัติที่ให้วุฒิสภามีสิทธิขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ

ครั้งที่ 4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2535 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2535 แก้ไขให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

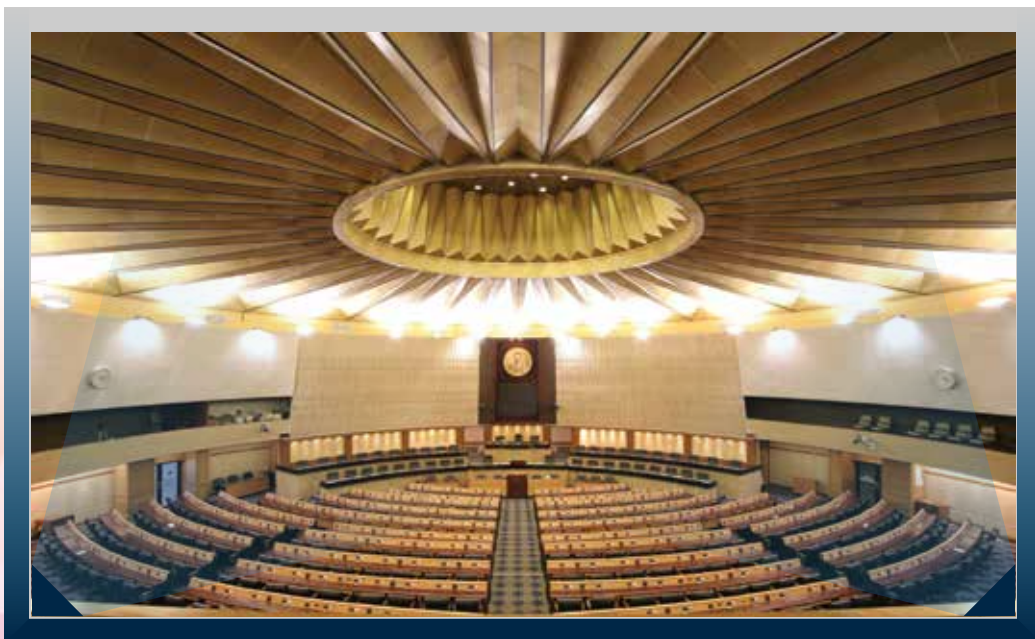

ครั้งที่ 5 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2535 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2538 แก้ไขเพิ่มเติมเกือบทั้งฉบับมีสาระสำคัญดังนี้

1. รัฐสภา มี 2 สภา คือ วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในการวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดินในระบอบประชาธิปไตย มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับการเลือกตั้ง

สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งโดยคำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง 150,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึง 150,000 คน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกิน 150,000 คน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีก 1 คนต่อจำนวนราษฎรทุก 150,000 คน เศษของ 150,000 ถ้าถึง 75,000 หรือมากกว่านั้นให้นับเป็น 150,000

2. คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 48 คน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

3. พรรคการเมือง มีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

- พรรคการเมืองต้องส่งสามารถเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่พึงจะมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น และต้องส่งสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตเลือกตั้ง และจะส่งได้คณะเดียวในเขตเลือกตั้ง 1 เขต

- เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้วจะถอนการสมัครรับเลือกตั้งมิได้

4. เมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร กำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใหม่ภายใน 60 วัน

5. กำหนดอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็น 18 ปีบริบูรณ์

ครั้งที่ 6 มีการแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน 1 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2539 แก้ไขให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีการแก้ไขเพิ่มเติม 1 ครั้ง คือ

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2548 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2548 แก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่กำหนดให้มีกรรมการสรรหามาจากผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือห้าคนเป็นกรรมการด้วย แต่ในขณะนั้นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเพียง 4 พรรคการเมือง ทำให้ไม่อาจดำเนินการให้มีองค์ประกอบคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ครบถ้วนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จึงสมควรแก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหา เพื่อให้สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีการแก้ไขเพิ่มเติม รวม 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2554 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2554 แก้ไขมาตรา 93-98 เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มีสาระสำคัญ ดังนี้

กำหนดให้มี ส.ส. มีจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้ง 2 แบบ ได้แก่ ส.ส. แบบแบ่งเขต จำนวน 375 คน และ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 125 คน

ส.ส. แบบแบ่งเขต

ส.ส. แบบแบ่งเขต คือ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง โดยการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 375 เขตทั่วประเทศ เกิดจากการคำนวณราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานทะเบียนราษฎร หลักการนี้มาจากเหตุผลที่ว่า แต่ละเขตเลือกตั้งควรมี ส.ส. จำนวนเท่าเทียมกัน โดยประชาชนหนึ่งคนมีหนึ่งเสียงเท่ากัน มีความเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะมีความมั่งคั่ง อยู่ในพื้นที่ใด หรือจะยากดีมีจน เป็นชาวไร่ ชาวนา หรือเศรษฐี ก็มีสิทธิที่เท่าเทียมกัน การลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตให้ทำเครื่องหมาย x กากบาทเลือกได้เพียงหมายเลขเดียวหรือเบอร์เดียวดังที่เรียกว่า “เขตเดียวเบอร์เดียว”

ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ

ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ คือ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งในแบบบัญชีรายชื่อ โดยพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อจะจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครไว้เพียงบัญชีเดียว เรียงลำดับจำนวนไม่เกิน 125 รายชื่อ รายชื่อใครจะอยู่ลำดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละพรรคจะดำเนินการ การเลือกตั้งแบบนี้ทั่วประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง หมายถึงทั้งประเทศ จะมีผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อชุดเดียวกัน การลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (X) เลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเพียงพรรคเดียวได้เพียงหมายเลขเดียวหรือเบอร์เดียว หมายถึงผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตัดสินใจเลือก ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อในสังกัดของพรรคการเมืองที่ชื่นชอบนั่นเอง ส่วนที่ว่าพรรคใดจะได้ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อจำนวนเท่าใดก็ขึ้นกับว่าพรรคนั้น ๆ จะได้รับคะแนนเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด โดยผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต้องมาจากบัญชีรายชื่อเรียงตามลำดับจนกว่าจะครบจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองได้รับ

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2554 แก้ไขมาตรา 190 เกี่ยวกับข้อกำหนดในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

ระหว่างการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มีการแก้ไขเพิ่มเติม รวม 4 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 เพื่อกำหนดวิธีการจัดทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติอื่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2559 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2559 แก้ไขเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ครั้งที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2559 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559 แก้ไขจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตลอดจนร่างกฎหมายที่จะต้องตราขึ้นตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้รับความเห็นชอบในการประชามติ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ครั้งที่ 4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2560 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2560 แก้ไข 2 ประเด็น คือ

1) เมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือไม่ก็ได้

2) เมื่อนายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ หากพระมหากษัตริย์พระราชทานข้อสังเกตว่าสมควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อความใด ให้นายกรัฐมนตรีขอรับพระราชทานร่างรัฐธรรมนูญนั้นคืนมา เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะประเด็นตามข้อสังเกตนั้นและประเด็นที่เกี่ยวข้อง และแก้ไขเพิ่มเติมคำปรารภของร่างรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกัน แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ใหม่

จัดทำโดย

กลุ่มงานพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุ

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เผยแพร่วันที่ 10 ธันวาคม 2563